

„Mi az, amire kíváncsiak vagyunk? Az ember... Az ember *létere* vagyok kíváncsi, nem elvontan, hanem egy konkrét szituációban.” 1962-ben, Sarkadi Imre Oszlopos Simeon című, „sötét, szarkasztikus röhögésű” drámáját olvasgatva állapította meg ezt is Gábor Miklós. Új, a Szépirodalmi Kiadónál megjelent könyve* az elmúlt harminc év egy sor naplójegyzetét és Ruszt József rendezővel való levelezését (a színművésznek a hetvenes évek közepén tett „kecskeméti kalandjára” vonatkozó részét) tartalmazza.

„Színészi kiszolgáltatottságát” már eddigi könyveiben is kifejezte, s ezt csak úgy oldhatta fel, hogy rendezésre is törekedett. Már csak azért is, mert ifjúkora nagy sérelme, hogy miközben alkalmazkodni igyekezett Major Tamás „sztanyiszlavszkijizmusához”, észre kellett vennie, hogy Major és a „hivatalos” színészet általában nem igazán az, amit az orosz mester hirdetett. Majort már a hatvanas évek elején zseniális rendezőnek, vagyis játék-mesternek tartotta Gábor. Ám az ő számára Sztanyiszlavszkij „lepel” volt, olyan „zászló”, amely mögött — sok nehézséggel küzdve — megpróbálta kikovácsolni a maga saját egyéniségét. Gábor Miklós a hatvanas évek elején nemcsak Sarkadi Imrére (és egy újszerű Sarkadi-értelmezésre) bukkant, hanem a sokáig „félretett”, nagy élő klasszikusra, Füst Milánra, a drámaíróra is. Rájött arra is, hogy Shakespeare-t is egy bizonyos alapvető, mással össze nem téveszthető szempont alapján kell megközelíteni.

* Gábor Miklós: *Kos a Mérlegen*. Budapest, 1990. Szépirodalmi Kiadó.

A Ruszt Józseffel a hetvenes évek közepén keletkezett, s a könyvben olvasható levelezésben elég sok szó esik egy **Eörsi István**-színműről, amely iránt Gábor Miklósnak mintha nem volna túl sok bizalma. Legutóbbi, nagysikerű színpadi szereplése ugyanakkor a Lenin (most már Teréz) körüti Kamara Színpadon éppen egy **Eörsi**-darabban látható — érzékelhető főszerep. Csofátalanosan ábrázolja a színész külső hasonlatosságában (legalábbis, ami az idős Lukács járását és hanghordozását illeti) a nagy tévedéseivel együtt is világhírű tudóst, Lukács Györgyöt. E figura megjelenítése, ha érettebb és gazdagabb is, mégis hasonló ahhoz a darabszerkesztési elvhez, ami **Eörsit** már első darabjaiban is jellemezte. Kiderül tehát, hogy a legalább három évtizede első-sorban Füst Milán esztétikáján és dráma művészetén nevelkedő Gábor Miklós meg tudta ragadni a mesterével, Lukáccsal viaskodó **Eörsi István** dramaturgiájának lényegét is.

Mindez azt bizonyítja, hogy az immár több mint hetven-esztendő Gábor Miklós — nem könnyű emberi és művészi pályája ellenére — fényesen megőrizte a benne örökösen világló és máig sem kihunytt fényt.

A kötet többi írása, különösen azonban Gábor immár majd fél évszázados színészi munkássága felveti a kérdést: mi lehetne vajon az ő „beceneve”? Nyilván az egyik: Hamlet. A másik pedig — bármilyen furcsa vagy „magyartalan” — egy Shakespeare-vígjáték címe: Szeget szeggel.